

Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng văn hoá trong chính trị và kinh tế

Huỳnh Thương

Cách đây hơn nửa thế kỷ, trong quyển “Văn hoá là gì?” do Hội Văn hóa Cứu quốc in tại Hà Nội đầu năm 1946, có định nghĩa: “Văn hóa trước hết là đã hoá thành văn minh, thoát khỏi dã man. Cũng có nghĩa văn hoá thoát khỏi con người tự nhiên, khác hẳn sự sống tự nhiên của các động vật không biết tới giá trị nào cả”⁽¹⁾.

Ngày nay, định nghĩa văn hoá được nói cụ thể hơn là “toàn bộ những giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo ra trong quá trình thực tiễn xã hội và tiêu biểu cho trình độ đạt được trong lịch sử phát triển xã hội. Văn hoá là một hiện tượng lịch sử phát triển phụ thuộc vào sự thay đổi các hình thái kinh tế – xã hội; nhưng khi đã hình thành giá trị vật chất – tinh thần thì nó không thay đổi một cách

tự động theo sau cơ sở phát triển kinh tế – xã hội đã sinh ra nó; mà nó có tính độc lập tương đối để tác động lại cơ sở phát triển kinh tế – xã hội”⁽²⁾.

Gần đây, Nghị quyết hội nghị lần thứ IX của Trung ương Đảng (Khoá XI) đã nêu rõ: “Văn hoá là nền tảng tinh thần của xã hội, là mục tiêu, động lực phát triển bền vững đất nước. Văn hoá phải được đặt ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội”. Trong phần “Sáu nhiệm vụ xây dựng văn hoá” Trung ương Đảng lại nêu rõ nhiệm vụ “Xây dựng văn hoá trong chính trị và kinh tế” nhằm phát huy vai trò tác động của văn hoá vào lĩnh vực chính trị và kinh tế.

Về vai trò đặc biệt của văn hoá trong chính trị, Hồ Chủ tịch từng nói tại Hội nghị Văn hoá toàn quốc năm 1946 rằng: “Văn hoá có liên hệ với chính trị rất mật thiết”. Thời ấy, nói đến văn hoá, nhiều người chỉ chú ý nhiều đến việc học hành, sáng tạo ra các giá trị vật chất, tinh thần mới. Thế nhưng, Hồ Chủ tịch đã có một tư duy rất đặc biệt: “Văn hoá liên hệ với chính trị rất mật thiết”. Người đã vận dụng “nhân chính” (chính trị nhân nghĩa) của văn hoá nho giáo Khổng - Mạnh để nêu rõ ý tưởng của Người trong thời đại hiện nay là: “Chính trị của ta là chính trị vì dân”. Người lại nhắc đến một tư tưởng trong văn hoá phương Đông thời xa xưa: “Nước lấy dân làm gốc” mà nguyên văn chữ Hán là “Quốc dĩ dân vi bản” đi liền với “dân vĩ thực vi thiên”. Rồi người giải thích: “Dân lấy ăn làm trời, nếu không có ăn là không có trời”. Vì vậy, chính sách của Đảng và Chính phủ là phải chăm nom đến đời sống của nhân dân. Nếu dân đói là Đảng và Chính phủ có lỗi. Nếu dân dốt, Đảng và Chính phủ có lỗi. Nếu dân ốm, Đảng và Chính phủ có lỗi”. Người nhắc thêm lời của Lão tử, từ hai mươi lăm thế kỷ trước đã từng lý giải trong “Đạo đức kinh” rằng “Các thủ lĩnh bấy giờ được suy tôn là thánh nhân bởi giỏi đặt mình làm công bộc của dân”. Liền đó, Người nói: “Hiện nay, các cơ quan của Chính phủ ta đều là công bộc của dân để gánh vác việc chung của dân”⁽³⁾.

Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, Trung ương Đảng ta nêu vấn đề “Xây dựng văn hoá trong chính trị” tức là xây dựng văn hoá trong Đảng trong các cơ quan Nhà nước và các đoàn thể, coi đây là nhân tố quan trọng để xây dựng hệ thống chính trị vững mạnh. Trong đó, trọng tâm là xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức có phẩm chất đạo đức tận tụy hết lòng phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, gắn bó máu thịt với nhân dân. Văn hoá trong chính trị còn là phải phát huy đúng mức dân chủ trong xã hội, trong mọi tổ chức, trong mọi gia đình. Mở rộng dân chủ đi đôi tôn trọng pháp luật, kỷ luật, kỷ cương. Phát huy tự do cá nhân gắn với trách nhiệm xã hội và nghĩa vụ công dân. Phải ngăn chặn tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức lối sống trong một bộ phận cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức nhằm tạo ra hình mẫu con người mới, văn hoá mới trong xã hội ngày nay, hoàn toàn thoát khỏi những thói xấu của những người để mất hết nhân tính, nhân tâm.

Về xây dựng văn hoá trong kinh tế, bao gồm cả đời sống kinh tế - xã hội. Ngay sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945, nước Việt Nam giành được độc lập, Hồ Chủ tịch đã chủ trương đưa văn hoá mới vào đời sống kinh tế - xã hội của quần chúng nhân dân cả nước. Thời ấy, gọi là “xây dựng đời sống mới”. Người nêu rõ một khẩu hiệu “Cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư”. Có người hỏi những điều đó xưa nay ai cũng biết thế sao gọi là đời sống mới, Người giải thích: “Hàng ngày ta phải ăn cơm, uống nước thở khí trời để mà sống. Những việc đó, ngày xưa ông cha ta phải làm, bây giờ chúng ta phải làm. Vậy ăn cơm, uống nước, thở khí trời để đem lại cuộc sống cho con người. Đó là những điều không khi nào cũ cả. Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư đối với đời sống mới cũng vậy”.

Trong phiên họp đầu tiên của Chính phủ Cách mạng năm 1945, khi nêu lên những nhiệm vụ cấp bách của Nhà nước mới, Người nói rằng: “Chế độ thực dân đã đầu độc dân ta với rượu cồn và thuốc phiện. Nó dùng mọi thủ đoạn hòng huỷ hoại dân tộc ta bằng những thói xấu như làm biếng, xa hoa, tham ô và những thói xấu khác... Tôi đề nghị mở chiến dịch giáo dục lại tinh thần nhân dân bằng cách thực hiện cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư”.

Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, việc khôi phục nền độc lập dân tộc phải bắt đầu từ việc khôi phục lại nền văn hoá của nhân dân ta đã bị thực dân làm mất đi cốt cách con người có văn hoá, tức là làm cho con người bị biến chất, quay trở lại các thú tính tự nhiên trong đời sống. Bỏ thói lười biếng, xa hoa, tham lam, gian xảo trong làm ăn kinh tế, trong sản xuất kinh doanh, ích kỷ, tự tư tự lợi, tranh giành, lừa đảo, thâm độc và tàn bạo nhất. Phải giải phóng tư duy trong đời sống kinh tế - xã hội con người, cứu mình thoát khỏi giới hạn ích kỷ của quyền lợi cá nhân, quyền lợi giai cấp hẹp hòi, dân tộc hẹp hòi.

Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng văn hoá trong kinh tế, ngày nay chúng ta phải quan tâm xây dựng con người chân chính thật sự, là trung tâm trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội. Phải tạo lập môi trường văn hoá pháp lý thị trường, sản phẩm văn hoá minh bạch, tiến bộ, hiện đại để các doanh nghiệp cùng nhau xây dựng và phát triển văn hoá mới trong sản xuất, kinh doanh. Xây dựng văn hoá doanh nghiệp, văn hoá doanh nhân với ý thức tôn trọng pháp luật, giữ chữ tín, cạnh tranh lành mạnh vì lợi ích chung là phát triển kinh tế bền vững và bảo vệ tổ quốc chúng ta. Văn hoá trong kinh tế còn là phát huy ý thức và tinh thần dân tộc, động viên toàn dân trước hết là các doanh nghiệp doanh

nhân xây dựng và phát triển các thương hiệu Việt Nam có uy tín trong tiêu dùng: “Người Việt Nam dùng hàng Việt Nam”.

Rõ ràng theo tư tưởng Hồ Chí Minh, Đảng ta đã nêu lên quan điểm “Văn hoá là nền tảng tinh thần của xã hội, là mục tiêu động lực phát triển bền vững đất nước. Văn hoá phải được đặt ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội”.

- (1) Theo tư liệu trong tác phẩm “Hồ Chí Minh danh nhân văn hoá” của Đào Phan
- (2) Theo “Từ điển triết học” của Nhà xuất bản Tiến bộ Mát xơ va;
- (3) Về sau, bác Hồ dùng từ thuần Việt để nói thường xuyên là “Đầy tớ của nhân dân”.